

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapaK@wp.pl; www.zawacka.pl

ODR
Obw. Bydg. (3)
Wyw. Polit.
† Dachtera (Dochter) Adam A.
ps. „Casco” - „Kasko”

M-1636/2585 Pom.¹

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Dachtera Adam Adolf

J:U-1636/2585 Pom

O. S. B. - Obs. Bydgoski (3)

I./1. Relacja *k. 2 s. 1-2*

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację *k. 1 s. 1*

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja —

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 9*

VI. Fotografie *dwie ikony grafii*

1/1. Relacja - Dąbtera Adam A.:

1. Biogram - relacja mł. działalności
w Pomorskiej Okr. Delegowanej Prędu,
mphis z listopada, 2013, oryg. k. 2 s. 1-2

A

Dachtera(Dachter)Adam Adolf ps."Casco - Kasko" (1915-1983), pracownik Wywiadu Politycznego ODR RP na Kraj na Pomorzu, Obw. 3 (Bydgoski).

Urodzony 12 IV 1915 w m. Salno, pow. bydgoski, syn Leona i Hilarii z d. Karnkowska (Karnowska). W 1935 zdał maturę w Państwowym Gimnazjum Klasycznym w Bydgoszczy. Ukończył Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy Piechoty jako podchorąży. Studiował w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Był słuchaczem Miejskiego Konserwatorium Muzycznego w Bydgoszczy i należał do Pom. Tow. Muzycznego. W okresie międzywojennym solista operowy.

W 1939 nie został zmobilizowany. Po wkroczeniu Niemców do Bydgoszczy więziony jako zakładnik. Został zwolniony w wyniku tzw. „odliczanki”. Skierowany przez niemiecki urząd pracy (Arbeitsamt) do 1943 pracował w niemieckim urzędzie zarządzającym nieruchomościami skonfiskowanymi Polakom, następnie na lotnisku w Bydgoszczy, a od 1944 w m. Jena. Brak daty włączenia się D. do pomorskich struktur ODR. Być może nastąpiło to przed wrześniem 1941, ponieważ D. pośredniczył w nawiązaniu kontaktów Ekspozytury Urzędu Okr. Delegata w Toruniu z Bolesławem Lipskim, późniejszym Nacz. Wydz. Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego. Wysłannikami z Torunia byli Józef Sępołowicz ps. "Jur" i Ludwik Polniaszek. Z kolei Stanisław Nowicki krypt. „III/3/B”, Insp. Obw. 3 (Bydgoskiego) Wydz. Bezpieczeństwa ODR podaje, że D. do Wywiadu Politycznego został zwerbowany po 8 X 1941. D. bezpośrednio współpracował z Kazimierzem Kolańczykiem ps. "Szczęsny", zastępcą B. Lipskiego ps. "Bartel", i jednocześnie Nacz. Wywiadu Politycznego, jednego z czterech pionów Wydz. Bezpieczeństwa. D. prowadził wywiad gospodarczy, zbierał informacje o przemyśle zbrojeniowym. Sporządził plany lotniska w Bydgoszczy i jego magazynów w Smukale i kościele na Bielawkach, zamienionego przez Niemców na magazyn. W zakresie wywiadu i przypuszczalnie organizowania sabotażu na terenie niemieckich fabryk zbrojeniowych w Łęgowie i Osowej Górze współdziałał z Zygmuntem Szatkowskim ps. "Wiesław", kmdt. Insp. AK Bydgoszcz (1942-1944) i Józefem Eichstaedtem ps. "Mikrus", szefem wywiadu Insp. AK Bydgoszcz (1943-1944). W sprawach organizacyjnych łączność utrzymywał z Czesławem Rubaszewskim krypt. „ III/3/WP”, Insp. Obw. 3 Wywiadu Politycznego. W 1942 z Józefem Mullerem (Moellerem), zastępcą urzędującego w Warszawie Stefana Fredyka, Nacz. Wydz. Samorządowego Pom. ODR, organizował w Tucholi i Sępólnie komórki ODR. D. został wyznaczony przez B. Lipskiego na wykonawcę wyroku śmierci wydanego przez WSS przy KO AK na Mariana Hegenbartha krypt. „III/I/SS”, Insp. Obw. 1 (Toruńskiego) Straży Samorządowej. Wyrok nie został wykonany, bowiem B. Lipski nie był przekonany o winie M. Hegenbartha, któremu zarzucano współpracę z Niemcami.

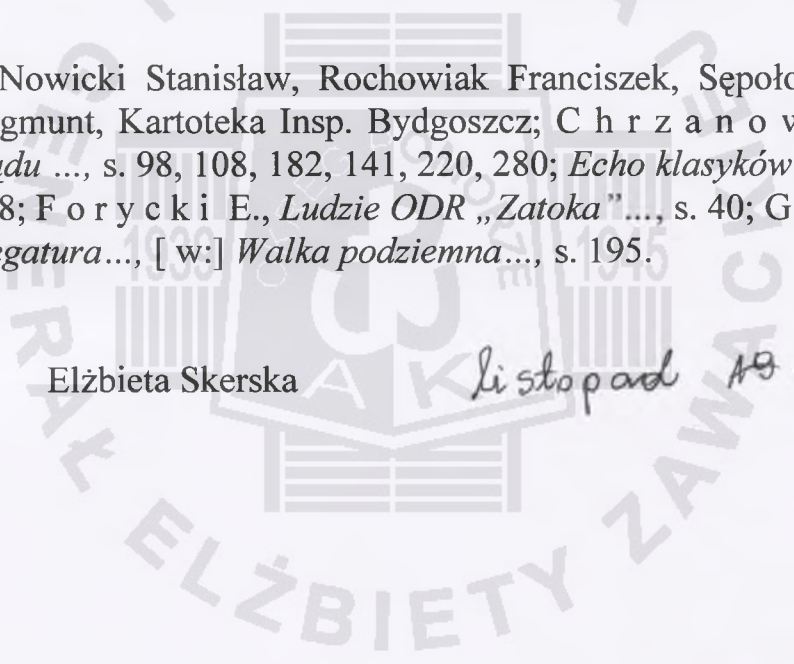
Po wojnie zaangażowany w reaktywowanie szkolnictwa muzycznego w Bydgoszczy. Kontynuował także działalność niepodległościową w ramach Wydz. Bezpieczeństwa ODR. Zbierał m.in. informacje dotyczące zaopatrzenia ludności, wojska, pracy placówek kulturalno-oświatowych, duchowieństwa, sposobu przeprowadzania reformy rolnej. W latach 1947-1949 solista Opery Poznańskiej, a następnie Opery Wrocławskiej (do 1973). Zmarł 21 IX 1983.

Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta.

Brat, Franciszek Dachtera (1910-1944), absolwent Gimnazjum Klastycznego w Bydgoszczy, mgr teologii i filozofii, w kampanii wrześniowej 1939 kapelan 62 pp w stop. kapitana. Wzięty do niewoli w m. Brochów nad Bzurą 17 IX 1939. Z Oflagu II A i IX C przeniesiony do KL Buchenwald i Dachau, tam zamordowany 20 VIII 1944 po pseudonaukowych eksperymentach. Miejsce spoczynku nieznane. Został zaliczony do poczty błogosławionych.

FAPAK, T. : Nowicki Stanisław, Rochowiak Franciszek, Sępolowicz Józef, Wiśniewski Zygmunt, Kartoteka Insp. Bydgoszcz; Chrzanoski B., *Delegatura Rządu ...*, s. 98, 108, 182, 141, 220, 280; *Echo klasyków bydgoskich*, Bydgoszcz 1988; Forcyk E., *Ludzie ODR „Zatoka”...*, s. 40; Górski G., *Pom. Okr. Delegatura...*, [w:] *Walka podziemna...*, s. 195.

Elżbieta Skerska listopad 19 2013

II. Materiały uzupełniające relacje -
→ Dachtera A.

1. Notka biograficzna, „Dachtera Adam”,
[w:] Forycki Edward, Sędziowie z ODP „Łatoka”,
Bydgoszcz 1990, s. 41-42, kserokop. k. 1 s. 1

5. DACHTERA ADAM, ADOLF, "Cesce" 1 1

Urodzony 12.04.1915r w s.Salno pow.bydgoski, z ojca
Leona i salki Hilerii z d. Karnkowske.

W 1935 roku zdał maturę w Państwowym Gimnazjum Klasycznym
w Bydgoszczy.

Ukończył Dyw.Kurs Podchor.Rez.Piechoty jako podchoręży.

Studiował w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie.

Później był solistą operowym artystą-śpiewakiem.

Nie został zmobilizowany w 1939r. Po wkroczeniu Niemców
do Bydgoszczy, jako zakładnik, był więziony w piwnicach
gastapo w obecnym budynku Polskiego Radia.

Wyszedł na tzw. "odliczankę".

Do 1943 roku był zatrudniony w zarządzie nieruchomości,
po tym skierowano go do pracy na lotnisku w Bydgoszczy,
a od 1944 roku w s.Jena.

W 1941 roku wszedł do ODR "Zatoka", do Wydz.Bezp. i
Porządku Publicznego. Współpracował bezpośrednio z
Kazimierzem Kolańczykiem /po wojnie prof.Uniwersytetu
Poznańskiego/. Zierał informacje o przemyśle zbrojeniowym,
o lotnisku. Sporządził plany lotniska i jego
sąsiedztwa w Saukale i w Kościele Mijonarzy na
Bielawkach. Współpracował również z Komandą Armii
Krajowej, poprzez Zygaunta Szadkowskiego i Józefa
Eichstaedta.

W 1942 roku wspólnie z Józefem Mullerem wyjechali do
Tucholi i Sępólna celem stworzenia tam załóżek
Delegatury.

Od lutego 1945 roku do listopada 1947 roku był kier.
administracyjnym szkoły suzyckiej w Bydgoszczy.

W latach 1947-1949 był solistą Opery Poznańskiej,
a od 1949-1973 solistą Opery Wrocławskiej.

Odniesiony Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta.
Zmarł 21.09.1983 roku.

Brat - Franciszek Dachtera, absolwent Państwowego
Gimnazjum Klasycznego w Bydgoszczy, matura 1928r,
ksiądz, magister teologii i filozofii, brał udział
w wojnie 1939r jako kapelan 62 pp w stopniu kapitana.
Z oflagu został przeniesiony do obozu koncentracyjnego
Buchenwald i Dachau. Tam został zamordowany 20.08.1944,
po pseudomedycznych eksperymentach.

Fory chi Eolw ard, Ludzie s O S B
"Zatoka", Bydgoszcz 1990, s. 41

T: M-1636/2585 Pom.

05R

Dachtera Adam A.

V. Party informacyjne

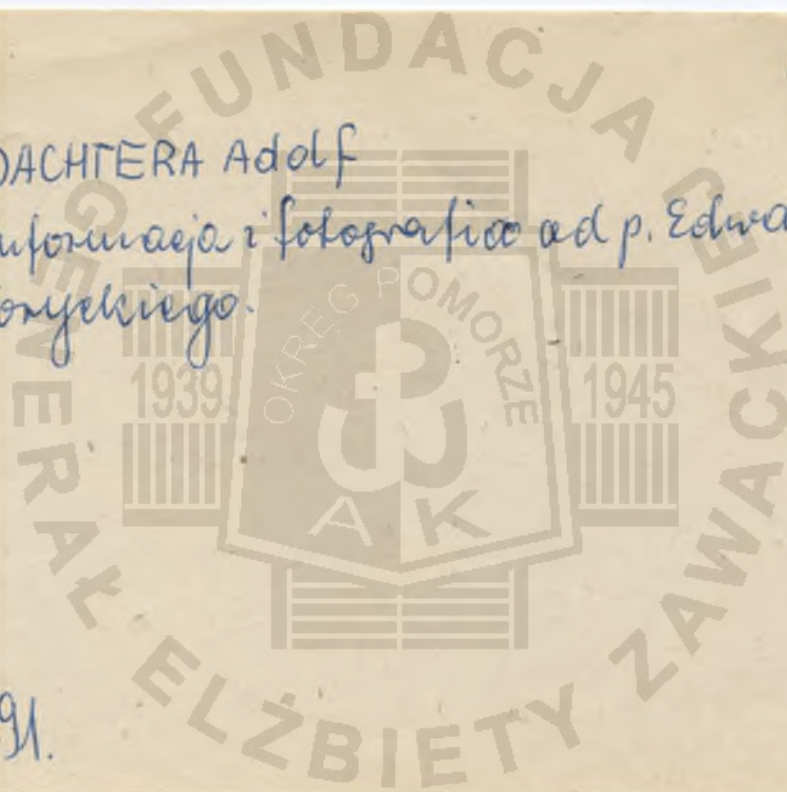
№ 9

A

AKPom.
ODR 1

DACHTERA Adolf
Informacja i fotografie od p. Edwarda
Foryckiego.

A. Zak. 91.

Dachlewa Adolf
zob. inf. g. Górski "Pamięści ODR"

Chr. 15 - Zaskępnę Lipskiego do spraw wywiadu politycz-
nego zstah. Karstnieta Kolaiiczki "Srepski",
jego ~~zstah~~ z którym bardzo blisko współpre-
cowal Adolf Dachlewa "Pasce" zajmujący
się problematyką wywiadu gospodarczego

H. dnp

DACHTERA ADOLF i Casca, ODR 4

odpowiedzialny za wyjazd gospodarczy
w Wywiadzie Polt. W. Bays.

GG

Rel. S. Nandrup

a Dachtler(a) Adolf Bydło ODR 5
ps. "Cosca"

Był "prawo relig. Kościół Kolonizacyjny - 2-ty kier. Wydziału Politycznego (podległy B. Lipskiemu); "Cosca" prowadził wywiad gospodarczy.

zob.: T: M: 114/723 Pom. St. Nowicki,
cz. 1/11. (ODR)

48. 11'02

Dachtera

okr. pom.
AK 6

Działacz part., korp.

Zob. Nowicki Stanisław,

Bydgoszcz ODR,teczka: M: M4/723, Pom., t. 2, s. 22,
25.

MK IV'09

Bydgoszcz

CDR

q Dachter Adolf
ps. "Casco"

- w czasie wojny referent Wydziału Politycznego
Wydz. Bezpieczeństwa ODR. Po wojnie zatrudniony
w Konserwatorium Muzycznym w Bydgoszczy.
Współpracował z Wydziałem Bezpieczeństwa również
po wejściu wojsk radzieckich.

Mat. z Konfer., "Armia Krajowa na Pomorszu",

str. 129,

K.Wojt./94.

ODR
8

DACHTERA ADOLF ps. "Casca"

ODR

Szef wywiadu gospodarczego w Wydz. Bezpieczeństwa
Ekspozytury Delegatury Rządu RP na Pomorzu . Był
on współpracownikiem z-ców Naczelnika tegoż
wydz. Kazimierza Kolańczyka ps. "Szczęsny" - z-cy
d/s wywiadu politycznego - i Stefana Karbowskiego
z-cy d/s KB i SS.

Zr.: G.Górski, Pomorska Okręgowa Delegatura Rządu
RP na Kraj w latach 1941-1945, [w:] Walka
podziemna..., s. 194-195.

MGr 1994

Dachtera Adam
Adam

052 9

zob. Chrzaniowski Bogdan, Delegatura
Rządu RP na Kraj na Pomorsku,
Toruń 2011, s. 108, 141, 220, 280

RA. X '13

*Dochtera
Adam A.*

